

SUV RESURLARINI SAMARADORLIGINI OSHIRISH LOYIHALARINI BOSHQARISH

B.Q.Karimov

*Raqamli iqtisodiyot va agrotexnologiyalar
universiteti magistranti*

Annotatsiya: Ushbu ishda suv resurslarining samaradorligini oshirishga qaratilgan loyihalarni boshqarish masalalari ko'rib chiqilgan. Suv resurslarining samarali boshqarilishi atrof-muhitni himoya qilish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikka erishish uchun muhimdir. Moliyaviy texnologiyalar (Fintech) va halqaro tendensiyalarni inobatga olgan holda, innovatsion usullar, masalan, raqamli platformalar, IoT qurilmalari, blockchain texnologiyasi, hamda barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) suv resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Suvni tejash va boshqarish jarayonlarida integratsiyalashgan yondashuvlarni tatbiq etish orqali samaradorlikni oshirish mumkin.

Kalit so'zlar. Suv resurslari, moliyaviy texnologiyalar, raqamli texnologiyalar, iqlim o'zgarishlar

Suv resurslarining samarali boshqarilishi dunyo bo'ylab iqtisodiy rivojlanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy farovonlik uchun juda muhimdir. Ushbu loyiha suv resurslarini boshqarish va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonda zamonaviy moliyaviy texnologiyalar, halqaro tendensiyalar va tajribalar asosida yangi usullarni o'rganish va tatbiq etish zarur. Loyihaning maqsadi suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish va bu jarayonda ilg'or boshqaruv usullaridan foydalanishdir.

Moliyaviy texnologiyalar (Fintech) so'ngi yillarda iqtisodiyotning barcha sohalarida inqilobiy o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Suv resurslarini boshqarishda

ham Fintech innovatsiyalari muhim rol o'ynaydi. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

– **Raqamli platformalar:** Suv resurslarini boshqarish va monitoring qilish uchun yangi raqamli platformalar, masalan, IoT (Internet of Things) qurilmalari yordamida suv resurslarining holatini real vaqtda kuzatish imkoniyati yaratilmoqda. Bu o'z navbatida samaradorlikni oshiradi.

– **Blockchain texnologiyasi:** Suv resurslarini boshqarish va taqsimlashda transparantlikni ta'minlash uchun blockchain texnologiyasi qo'llanilishi mumkin. Bu yordamida suvni taqsimlashda adolatsizlik va noqonuniy foydalanishning oldini olish mumkin.

– **Suvni tejashni rag'batlantirish tizimlari:** Fintech usullarini tatbiq etish orqali, masalan, aktsiyalar yoki bonus tizimlari orqali suvni tejashni rag'batlantirish uchun yangi moliyaviy instrumentlar yaratilmoqda.

Dunyo bo'ylab suv resurslarining kamayishi va taqchilligi jiddiy muammo bo'lib, bu jarayonning mintaqaviy farqlari mavjud. Quyida ba'zi mintaqalardagi suv resurslarining kamayishi tendensiyalari haqida ma'lumotlar keltirilgan:

Markaziy Osiyo: Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan, O'zbekiston, Qirg'iziston, Tojikiston va Qozog'iston, suv resurslarining kamayishi va taqchilligi bilan bog'liq jiddiy muammolarga duch kelmoqda. Masalan, Qirg'izistonda «Toqtogul» suv omborining suv sathi 2010 yilning 22 iyulida 18,2 mlrd kubometrni tashkil etgan bo'lsa, 2021 yilning 30 martida bu ko'rsatkich 8,7 mlrd kubga tushgan va pasayishda davom etmoqda.

O'rta Sharq va Shimoliy Afrika: O'rta Sharq va Shimoliy Afrika mintaqasi dunyodagi eng kam suv resurslariga ega hududlardan biridir. Masalan, Saudiya Arabistoni va Birlashgan Arab Amirliklari kabi mamlakatlar yer osti suvlaridan foydalanishni oshirib, suv taqchilligini bartaraf etishga harakat qilmoqda.

Janubiy Osiyo: Hindiston va Pokiston kabi mamlakatlar Ganges va Ind daryolaridan foydalanadi, ammo bu daryolarning suv resurslari iqlim o'zgarishi va yuqori aholi zichligi sababli kamaymoqda. Hindistonda Ganges daryosining

suv sathi so'nggi yillarda pasaymoqda, bu esa qishloq xo'jaligi va ichimlik suvi ta'minotiga ta'sir qilmoqda.

Afrika: Afrikaning ko'plab hududlari, xususan, Sahroi Kabir va Sharqiy Afrika, suv resurslarining kamayishi va qurg'oqchilik bilan bog'liq muammolarga duch kelmoqda. Masalan, Etiopiya va Somaliyada qurg'oqchilik natijasida suv taqchilligi kuchaymoqda.

Janubiy Amerika: Janubiy Amerika mintaqasida Amazon daryosi kabi yirik daryolar mavjud bo'lsa-da, And tog'laridagi muzliklarning erishi va iqlim o'zgarishi natijasida suv resurslari taqchilligi yuzaga kelmoqda.

Umuman olganda, dunyo bo'ylab suv resurslarining kamayishi va taqchilligi mintaqaviy farqlarga ega bo'lib, bu jarayonning oldini olish va barqaror boshqarish uchun xalqaro hamkorlik va innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarur.

Dunyo miqyosida suv resurslaridan samarali foydalanishga qaratilgan bir nechta xalqaro tendensiyalar mavjud:

- **Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG):** Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan belgilangan barqaror rivojlanish maqsadlari suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan. SDG-6, ya'ni "Toza suv va sanitariya" maqsadi, suv resurslarining boshqaruvi va ulardan samarali foydalanishni ta'minlashni nazarda tutadi.

- **Integratsiyalashgan suv resurslarini boshqarish (IWRM):** Suvni boshqarishda integratsiyalashgan yondashuvning ahamiyati oshmoqda. IWRM yondashuvi suv resurslarini atrof-muhit, ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarni hisobga olgan holda boshqarishni ta'minlaydi.

- **Iqlim o'zgarishi va suv taqsimoti:** Iqlim o'zgarishining suv resurslariga ta'siri, shu jumladan qurquvchanlik va suv tanqisligi, xalqaro jamoatni yangi usullarni ishlab chiqishga undamoqda. Xususan, suvni saqlash texnologiyalari va samarali irrigatsiya tizimlari rivojlanmoqda.

Suv resurslarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy moliyaviy texnologiyalar va xalqaro tendensiyalarni hisobga olgan holda yangi usullarni joriy etish zarur. Rafting tizimlarining ishlash samaradorligini yaxshilash va suvni tejashni rag'batlantirish uchun texnologik yutuqlar, shu jumladan raqamli platformalar, IoT qurilmalari va blockchain texnologiyalari qo'llanilishi muhimdir. Bunda halqaro miqyosda o'zaro hamkorlik va integratsiyalashgan boshqaruv yondashuvlari ham o'z rolini o'ynaydi.

Kelajakda, suv resurslarini samarali boshqarish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy jihatdan ham foydalidir va bu masala har tomonlama rivojlanishni ta'minlashda muhim omil bo'ladi.

Suvni boshqarishning samarali usullarini joriy etish, shuningdek, iqtisodiy va ekologik xavf-xatarlarni kamaytirishga yordam beradi. Bu masala nafaqat hozirgi davrda, balki kelajakda ham muhim rol o'ynaydi, chunki suv resurslari cheklangan va ulardan samarali foydalanish barqaror rivojlanishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shuning uchun, har tomonlama rivojlanishni ta'minlash uchun suv resurslarini boshqarish masalasini jiddiy yondashuv bilan hal qilish zarur.